

Verksamhetsberättelse 2011

GOTLANDS IDROTTHISTORISKA FÖRENING 2012-04-10

Gotlands Idrottshistoriska Förenings medlemmar inbjudes härmed till årsmöte och cafékväll tisdag 10 april 2012 kl. 18.30 i Gutavallens Cafeteria, Visby.

PROGRAM

- 18.30 Inledning, parentation, årsmötesförhandlingar
- 19.10 Kaffe
- 19.30 Representanter från 100-åringen **Föreningen Gutnisk Idrott** informerar oss om kommande aktiviteter
- 21.00 Årsmötet avslutas

Styrelsen hälsar alla hjärtligt välkomna till 2012 års årsmöte med förhoppning om en trevlig sammankomst i många glada idrottsvänners lag.

Verksamhets- och förvaltningsberättelse 2011 liksom verksamhetsplan och budget för 2012 överlämnas på årsmötet.

Med idrottshälsning

Kjellåke Nordström
Ordförande
kjellsie@hotmail.com

Havdhems IF vinner klass III Södra 1955/56. St fr vä Arnold Bengtsén, Bengt Gimbringer, Sven Blomqvist, okänd, Mats Hermansson, Hilbert Gardell, Bernt Jakobsson, Bengt Hultqvist, Knäst Bertil Gardell, Kalle Blomqvist, Lars Signer, Sune Larsson, Anders Jakobsson

Förslag till dagordning vid Gotlands Idrottshistoriska Förenings årsmöte tisdag 10 april 2012 kl. 18.30 i Gutavallens Cafeteria, Visby

Parentation över avlidna medlemmar: Alvar Olin, Lars Olsson, Hans Lawergren, Lennart Larsson, Eivor Olofsson, Sören Holmstedt och Britt Nyman.

1. Fastställande av föredragningslista för mötet.
2. Fråga om mötets behöriga utlysande.
3. Val av ordförande för årsmötet.
4. Val av sekreterare för årsmötet.
5. Val av två protokolljusterare, tillika rösträknare.
6. Upprop och fullmaktsgranskning samt fastställande av röstlängd.
7. Behandling av verksamhets- och förvaltningsberättelse samt revisorns berättelse.
8. Fråga om ansvarsfrihet för Gotl. Idrottshistoriska Förenings styrelses förvaltning.
9. Val av ordförande för en tid av ett år.
10. Val av två ledamöter för en tid av två år. Kvarstår t.o.m. årsmötet 2013: Christer Martinsson och Inge Löfqvist.
11. Val av en revisor för en tid av ett år jämte en suppleant för en tid av ett år.
12. Val av valberedning för en tid av ett år.
13. Val av ombud till riksorganisationen inom idrottsrörelsen.
14. Behandling av förslag till Gotl. Idrottshistoriskas verksamhetsplan.
15. Fastställande av budget för 2012.
16. Behandling av motioner (förslag) som getts in i den ordning som anges i stadgarna.
17. Fastställande av årsavgift för nästkommande år, nuvarande avgift är 100:-/enskild, 200:- för förening och 2000:- för företag.
18. Övriga frågor.
19. Slut på årsmötesförhandlingarna.

Kurre och Gösta på fotbollsresan till Finland 6.10.11

Verksamhetsberättelse för verksamhetsåret 2011-01-01--2011-12-31

GOTLANDS IDROTTSHISTORISKA FÖRENINGEN bildades 16 januari 2003 vid ett **allmänt möte i klubblokalen vid Gutavallen i Visby**

Ur stadgarna

Kap 1 Allmänna bestämmelser

1 § Uppgift

GIF skall, enligt dessa stadgar och Sveriges Idrottshistoriska Förening verka för, att dokumentera, arkivera och forska inom den gotländska idrottsrörelsen och dess utveckling.

Verka för, att idrottens historia kan visas upp i form av utställningar och föredrag samt att det på sikt tillskapas ett idrottsmuseum.

STYRELSE

Ordförande	Kjellåke Nordström
Vice ordförande	Inge Löfqvist
Sekreterare	Lennart Svennefelt
Kassör	Christer Martinsson
Ledamot	Gösta Svensson
AU	Ordförande-sekreterare-kassör
Revisor	Arvo Keinonen
Revisorsuppleant	Stig Östergren
Valberedning	Sven Larsson

David Wulff, vaktmästare på Gutavallen

SAMMANTRÄDEN

Styrelsen har under det gångna verksamhetsåret haft ett protokollfört sammanträde, förutom **årsmötet** (se nedan) 2011-03-24 i Gutavallens caféteria i Visby.

Närvarande: 30 st.

Efter avslutat årsmöte berättar sjukgymnast Erik Lindberg om sitt uppdrag som massör i skidskyttelandslaget. Det är från början en militär indelning i olika patruller med olika momentövningar, ur vilket uppstod det som idag är en stor internationell idrottsgren på det stora "idrottsträdet".

I ledningen för det svenska skidskyttelandslaget ingår totalt 12 ledare på tio aktiva som var med i senaste VM.

Erik är anställd på 50% arbetstid, men jobbar på heltid! Erik presenterar och berättar om personerna i det svenska skidlandslaget och speciellt tränare Wolfgang Pichsles.

Deltagarna tränar året om, cirka 50 vilodagar/per år! Gör av med 5000 kalorier/dag. Laget tränar på olika platser, mest och oftast i Tyskland, en vecka per ort, tre veckor i taget, 7 timmar per dag i olika moment.

Något som är mycket viktigt i träningssammanhang är pulsklockor. Erik har även uppdrag som "psykolog".

Förutom VM i Sibirien var OS i Vancouver den största upplevelsen hitintills. Erik har även haft uppdrag hos en del gotländska idrottsföreningar med individuell träning i förebyggande syfte mm.

Efter frågor och svar i samband med kaffedrickande tackar ordföranden Erik Lindberg och övriga deltagare för visat intresse.

Vid pennan Lennart Svennefelt.

MUSEUM

Enligt stadgarna är föreningens mål att på sikt skapa ett idrottsmuseum på Gotland. Föreningen har idag priser, fotografier, tidningsurklipp, idrottslitteratur, idrottsredskap samlade i "Badvillan", som ligger bredvid Solbergabadet i Visby. Huset arrenderas av Wisby Simsällskap och vi lämnar tillsammans med Guldklubben ekonomiskt bidrag till hyran.

Underhandskontakter sker med Arkiv-centrum för ett samarbete framöver. Flera föreningar har upptäckt att det är praktiskt och trevligt att ha sina möten i "Badvillan".

På tisdagar mellan 13-15 är det "öppet hus" i klubblokalen invid Solbergabadet.

Alla är hjärtligt välkomna på ett besök.

Se även hemsidan www.gotlandsidrottshistoriska.se

Mer eller mindre pratglada idrottsvänner träffas varje tisdag under större delen av året och tittar på bilder och tidningsklipp i vårt lilla museum. De historier och analyser som kommer fram vid dessa tillfällen skulle räcka till åtskilliga böcker och andra vetenskapliga sammanställningar som säkert skulle roa många. En viktig sak är förstås kaffe med dopp som serveras.

Vi har ett mycket bra samarbete med ett antal personer via Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och Region Gotland. Ett stort tack till Er alla som hjälper till med scanning och dokumentation av våra handlingar mm.

Ta gärna kontakt med oss, vi kan hjälpa enskilda och föreningar med diverse uppdrag för att få ordning på Er idrottshistoria. Vi har en stor samlad "expertis" som längtar efter nya utmaningar.

CAFÉKVÄLLAR

För att bredda intresset för Gotländsk idrottshistoria har föreningen under året arrangerat cafékvällar enligt följande:

To 2011-01-20	Nr 64	Att vara idrottsförälder	Susann Hansson
To 2011-03-24	Nr 65	Svenska Skidskyttelandslaget	Erik Lindberg
To 2011-06-02	Nr 66	Wasaloppets historia	Bengt Jernhall
To 2011-08-22	Nr 67	Gotlands första allsvenska Fotbollsspelare	Tage Ekström
To 2011-10-17	Nr 68	Svenska Spel och sponsring	Johan Lindvall
To 2011-11-14	Nr 69	NetWest Island Games – Framtid	Bo Frykenstam

Totalt från starten 2001-11-20 har till dags dato 69 cafékvällar arrangerats.

Om Ni är intresserade av minnesanteckningar från cafékvällarna så gå in på Gotlands Idrottshistoriska föreningens hemsida

www.gotlandsidrottshistoriska.se

```

=====
" VIF:s A-lag i handboll, 1950-talet: Verner Ekström,
" Johnny Johnsson, Leif Larsson, Ulle Stenbom, Fritz
" Oscarsson, Evert "Bagarn" Olofsson, Sven Stuxgren,
" Curt Nilsson, Stig "Malung" Carlsson, Gunnar
" Svennefelt, Karl "Boxarn" Björkqvist.
=====

```


Resultatrapport

Gotlands Idrottshistoriska Förening
Bokslut 201112 - Prel IB

Sida 1
Räkenskapsår 2011-01-01 - 2011-12-31

	DENNA PERIOD 111201-111231	OMS%	UTG SALDO =>111231	OMS%	ACK FÖREG ÅR =>101231	JMF%
RÖRELSEINTÄKTER						
Försäljning och utförda arbeten						
3591 Föreläsningar	2 800,00	24,7	2 800,00	13,5	0,00	0,0
3592 Ersättning cafékvällar	2 812,00	24,8	2 812,00	13,6	0,00	0,0
Summa försäljning och utförda ar	5 612,00	49,5	5 612,00	27,1	0,00	0,0
Medlemsavgifter mm						
3610 Medlemsavgifter	0,00	0,0	6 450,00	31,2	5 500,00	117,3
3691 Medlemsbidrag arrangema	0,00	0,0	2 900,00	14,0	0,00	0,0
3692 Medlemsbidrag Tisdagsklu	5 720,00	50,5	5 720,00	27,7	0,00	0,0
Summa medlemsavgifter mm	5 720,00	50,5	15 070,00	72,9	5 500,00	274,0
Övriga föreningsintäkter						
3911 Hyresintäkter	0,00	0,0	0,00	0,0	2 500,00	0,0
3990 Övriga ersättningar och int	6 000,00	52,9	15 000,00	72,5	19 500,00	76,9
Summa övriga föreningsintäkter	6 000,00	52,9	15 000,00	72,5	22 000,00	68,2
SUMMA RÖRELSEINTÄKTER	17 332,00	152,9	35 682,00	172,5	27 500,00	129,8
RÖRELSEKOSTNADER						
Medlems/mötes/demokratikostnader						
4610 Kostnader möten mm	0,00	0,0	0,00	0,0	-680,00	0,0
4620 Avgifter till riksförbund	0,00	0,0	0,00	0,0	-500,00	0,0
4621 Medlemsavgift Gotlands H	0,00	0,0	-300,00	1,5	-300,00	100,0
4622 Svenska Idrottshistoriska F	-150,00	1,3	-150,00	0,7	0,00	0,0
4690 Övriga kostnader för medl	0,00	0,0	0,00	0,0	-781,00	0,0
4691 Medlemsarranemang	0,00	0,0	-3 450,00	16,7	0,00	0,0
Summa medlems/mötes/demokrat	-150,00	1,3	-3 900,00	18,9	-2 261,00	172,5
Bruttovinst	17 182,00	151,6	31 782,00	153,7	25 239,00	125,9
Övriga externa rörelseutgifter						
5010 Lokalhyra	-10 860,00	95,8	-10 860,00	52,5	-9 500,00	114,3
5410 Förbrukningsinventarier	-1 293,00	11,4	-1 293,00	6,3	-1 180,00	109,6
5411 Datatillbehör	0,00	0,0	-276,00	1,3	0,00	0,0
5460 Förbrukningsmaterial	-899,00	7,9	-1 813,00	8,8	0,00	0,0
5910 Annonsering	-478,00	4,2	-2 437,00	11,8	-2 570,00	94,8
6110 Kontorsmateriel	0,00	0,0	0,00	0,0	-20,00	0,0
6150 Trycksaker	0,00	0,0	0,00	0,0	-500,00	0,0
6230 Datakommunikation	0,00	0,0	0,00	0,0	-299,00	0,0
6250 Postbefordran	0,00	0,0	0,00	0,0	-149,00	0,0
6531 Abonnemangsavgift TV	-1 549,00	13,7	-2 455,00	11,9	0,00	0,0
6570 Bankkostnader	-55,00	0,5	-2 825,00	13,7	-1 510,00	187,1
6993 Lämnade bidrag och gåvor	-600,00	5,3	-600,00	2,9	-1 000,00	60,0
Summa övriga externa rörelseutgi	-15 884,00	140,2	-26 459,00	127,9	-18 989,00	139,3
SUMMA RÖRELSEKOSTNADE	-15 884,00	140,2	-26 459,00	127,9	-18 989,00	139,3
Rörelseresultat	1 448,00	12,8	9 223,00	44,6	8 511,00	108,4
Finansiella poster						
8311 Ränteintäkter från bank	5,82	0,1	5,82	0,0	0,00	0,0
Summa finansiella poster	5,82	0,1	5,82	0,0	0,00	0,0
Resultat efter finansiella poster	1 453,82	12,8	9 228,82	44,6	8 511,00	108,4
ÅRETS RESULTAT	1 453,82	12,8	9 228,82	44,6	8 511,00	108,4

VIF och Gutepojkar/-töisar 8.5.2011

Bröderna Tage och Kurt Ekström 26.3.2011
WIF Veteraners 70-årsjubileum (bildmontage)

Balansrapport

Gotlands Idrottshistoriska Förening
Period 201112 - Prel IB

Sida 1
Räkenskapsår 2011-01-01 - 2011-12-31

	ING BALANS 110101	DENNA PERIOD 111201-111231	UTG SALDO =>111231
TILLGÅNGAR			
Anläggningstillgångar			
1220 Inventarier och verktyg	6 800,00	2 525,00	15 324,00
1230 Arkiv	0,00	2 278,00	2 278,00
Summa anläggningstillgångar	6 800,00	4 803,00	17 602,00
Omsättningstillgångar			
Fordringar			
1510 Kundfordringar	0,00	0,00	6 000,00
Summa fordringar	0,00	0,00	6 000,00
Kassa och bank			
1910 Kassa	144,00	-524,00	3 720,00
1920 Plusgiro	5 134,50	-4 055,00	774,50
1930 Checkräkningskonto	6 268,06	306,14	555,20
1940 Bank	1 076,32	-1 076,32	0,00
Summa kassa och bank	12 622,88	-5 349,18	5 049,70
Summa omsättningstillgångar	12 622,88	-5 349,18	11 049,70
SUMMA TILLGÅNGAR	19 422,88	-546,18	28 651,70
EGET OCH FRÄMMANDE KAPITAL			
Eget kapital			
2060 Eget kapital	-19 422,88	0,00	-19 422,88
Beräknat resultat	0,00	-1 453,82	-9 228,82
Summa eget kapital	-19 422,88	-1 453,82	-28 651,70
Kortfristiga skulder			
2890 Övriga kortfristiga skulder	0,00	2 000,00	0,00
Summa kortfristiga skulder	0,00	2 000,00	0,00
SUMMA EGET OCH FRÄMMANDE KAPITAL	-19 422,88	546,18	-28 651,70

REVISIONSBERÄTTELSE

Undertecknad, utsedd att granska Gotlands Idrottshistoriska Förenings räkenskaper och förvaltning för år 2011, får efter fullgjort uppdrag avge följande berättelse.

Granskningen av räkenskaperna med tillhörande verifikationer har visat att dessa är förda med ordning och noggrannhet och att ingen anledning till anmärkning finns.

Då revisionen inte heller i övrigt gett anledning till anmärkning, får jag föreslå:

- att resultatet överföres i ny räkning.
- att tillstyrka ansvarsfrihet för styrelsen för den tid revisionen omfattar.

Visby den 5-april 2012

Arvo Keinonen, revisor

GEMENSAM SOMMARFEST MED GULDKLUBBEN

Den 6 augusti samlades medlemmar i Gotlands Idrottshistoriska Förening och Guldklubben till ett historiskt mingelparty vid Wisby Simsällskaps klubbstuga vid kvarnen Kärringen i Visby. En underbar dag blev det, med solsken och glada människor som såg ut att trivas ju

mer idrottsminnen dammades av och de smått berusande dryckerna intogs. Idrottshistoriska och Guldklubben hade tagit ett initiativ till ett gemensamt "party" där det serverades buffé med tillbehör. Eftermiddagen präglades av idrottsminnen och många skratt efterhand som foton och tidningsurklipp kom fram. En del historier blir bara bättre med åren, liksom vinet får mer karaktär med tiden. Detta var ett försök till lite nytänkande, eftersom Guldklubbens årliga bussutflykt hade tenderat minska vad avser deltagare.

Vi kommer nog att göra något liknande nästa år, kanske det blir bussutflykt ett år och mingelparty ett annat. Trevligt var det i alla fall, vilket de närvarande vittnade om.

SLUTORD

Styrelsen vill tacka, inte bara medlemmar, sponsorer och övriga föreningar för gott samarbete under verksamhetsåret utan också stort tack till alla som bidrar med gåvor och donationer till verksamheten.

Det vi gör tillsammans kommer att vara mycket värdefullt för kommande generationer och det känns mycket tillfredsställande när så många börjar förstå och hjälper oss att dokumentera historien, inte minst idrottshistorien. Det är mycket glädje och trevliga minnen som kommer fram vid möten med idrottsfolket.

Visby i april 2012

Kjellåke Nordström

Lennart Svennefelt

Inge Löfqvist

Christer Martinsson

Gösta Svensson

- Det är stor skillnad på våra beslut före och efter lunch.

VERKSAMHETSPLAN 2012

Förbereda och genomföra årsmöte 2012
 Arrangera cafékvällar
 Dokumentera och arkivera inom gotländsk idrott
 Deltaga i Sveriges idrottshistoriska Riksförbund
 Samverka med övriga idrottshistoriska distrikt i Sverige
 Föra och revidera medlemsmatrikel
 Verka för ett framtida idrottsmuseum på Gotland
 Utge medlemstidning
 Genomföra styrelsearbete enligt stadgarna

VIF:s damer A-lag, handboll, 1950-talet:
 Margareth Myhrbäck, Inga Mattsson, Britt Westberg-Nysell, Maj-Britt Söderstrand, Ulla Danielsson, Gun Jansson, Britta Svensson, Vera Jakobsson, Inga-Britt Jupiter, Elly Johansson.

BUDGET FÖR 2012

INKOMSTER:

Medlemsavgifter
 Försäljning och lotterier
 Bidrag till hyra

8.000:-
 2.000:-
5.000:-
 15.000:-

UTGIFTER:

Hyra lokal
 Hyra lokaler cafékvällar
 Annonser
 Porto
 Kontorsmaterial
 Medlemsavgift Riksförbund och övriga
 Övrigt

9.000:-
 1.000:-
 2.500:-
 500:-
 1.000:-
 500:-
500:-
 15.000:-

Visby i april 2012
 Styrelsen

MEDLEMSKAP

Föreningen har 166 enskilda medlemmar, 7 föreningar/SDF, inga företag.

Hur blir jag medlem?

Genom att sätta in pengar på föreningens bankgiro 5599-1111
 Medlemsavgifter:
 Enskild medlem 100:-
 Förening/förbund 200:-
 Företag, lägst 2000:-

För information ring Kjellåke Nordström, 0498-21 20 85 eller 073-627 59 27
kjellsie@hotmail.com eller www.gotlandsidrottshistoriska.se

STUDIER I STENVARPANS HISTORIA

Trebetygsuppsats- framlagd i seminariet för Arkeologi, särskilt nordeuropeisk, vid Stockholms universitet. Vårterminen 1980, av Olle Henschen-Nyman .

1. INLEDNING; ordet och termen varpa. Gutamålet och gotiska språket

Varpa är här och i fortsättningen ett speciellt sakord, ett substantiv. Ordet har sin bakgrund i det gotiska verbet wairpan med betydelsen kasta och också vrida (Pohorny 1948-59 s.1153; pers. meddelande av filologen Cecilia Grave).

Föregående tolkningar av det gotländska ordet varpa, givna av C.Säve (1843) och hans citerande broder P.A.Säve (1846 enl. H.Gustavsson i Gotländska lekar, utg, 1948) bli med denna av Pohorny framlagda etymologi otillräckliga: bröderna Säve hänförde ordet varpa till isländska ”verpa”, tyska ”werfen”, att kasta (Säve 1843 s.201).

Vi har alltså att göra med ett ursprungligen gotiskt verb, som sedan blivit ett substantiv här på Gotland. – Senare får vi se att P.A. Säve kallar varpan ”hon” (=femininum).

”Det går sålunda flera språkgränser tvärs igenom det nordiska språkområdet, och gotiskan överensstämmer därvid alltid med de östliga delarna av Skandinavien, främst med gutniskan på Gotland.” Så skriver E. Wessén i artikeln ”Nordiska folkstammar och folknamn”, (1969 s.27).

För att återgå till nyss nämnde C.Säve, så har han ett mycket viktigt påpekande i sitt språkvetenskapliga förstlingsarbete ”Bemaerkninger oever Öen Gotland, dens Indbyggere, og disses Sprog, (af candidat Carl Säve, i Upsala 1843)”, nämligen följande: ”De gotlandske Lege maa saaledes antages i det mindste at vaere saa gamle, at de her allerede kiendtes og oevedes, da Overflyttningen skeete fra Norge til Island.”

Denna överflyttning, kallad landnamet, ägde som bekant rum från 870-talet och framåt, och C.Säve antyder alltså att varpaspelet fanns på Gotland innan dess. Hans förmodan var helt riktig, vilket skall visas i fortsättningen.

2. BESKRIVNING AV VARPASPELET; Carl och P.A.Säve

C.Säve fick sin ovan nämnda uppsats tryckt i Hist.Tidskrift, utgiven av ”Den danske historiske Förening, band IV”. I sin uppsats beskriver C.Säve som den förste ifråga om detaljer, hur varpaspelet gick till. Men det blev på danska, så det är här lämpligare att låta brodern P.A. Säve föra ordet. Rubriken är ”Att kasta varpa”:

”Detta spel består i att med kastandet av runda flata stenar mellan tvenne uppsatta mål eller pinnar komma pinnen närmast, då det parti som först kommit närmast 12 ggr, vinner spelet (=kulan). Warpoma, flata, så mycket som möjligt cirkelrunda stenar, av 3-5 tums diam. och 1 tum – eller något så omkring – tjocklek, har man med sig från hemmet; de slipas och göras glatta med stor omsorg och avpassas efter de spelandes styrka. Målet lämpas efter de spelandes ålder och styrka omkr. 16-24 steg, och vid dess bägge ändar nedslås ½ alns höga pinnar i marken så att de ej så lätt kunna kullkastas. – Konsten i varpkastningen består huvudsakligen uti att kunna få varpan att horisontellt rotera kring i luften och sålunda komma ner på flatan; ty tar hon marken på kant, kommer hon vanligen på trill och löper då långt från målet.” (Efter H.Gustavssons utgåva av P.A.Säves ”Gotländska lekar”, 1948 s.21-22; här något förkortat citat).

3. NÅGRA ANTECKNINGAR OM PÄRKSPELET: Erasmus Rotterdamus, C.J.Bergman-C.Linnaeus – en exkurs

Bröderna Säves uppgifter om varpaspelet var inte särskilt lätt tillgängliga för en större allmänhet, såsom framgått.

Motsatsen gäller emellertid C.J.Bergmans ”Gotländska skildringar och minnen” (1901). I detta populära verk har Bergman ägnat s.159-182 åt ”Folklekar”. – Man finner här fylliga uppgifter först bl.a. om det gotländska pärkspellet och dess historia; Bergman var humanistiskt skolad och kunde sin Erasmus Rotterdamus. Från dennes berömda ”Colloquia familiaria” (1518) hämtar Bergman citat, som avslöjar stora likheter mellan pärkspellet på Gotland och ett liknande, troligen i Holland, på den tiden. Enligt Nordisk familjebok (1907) var nämligen Erasmi liv ända till 1521 fyllt av ständiga resor; ”...han delade sin tid mellan

England, Nederländerna, Frankrike och Tyskland, lät sig ingenstädes varaktigt kvarhållas, men antog gärna under något längre uppehåll de platser, som hans förnäma andliga och världsliga gynnare tävlade att erbjuda honom”.

Här är dock inte platsen att följa bollspelens utveckling från forntidens Egypten över antikens Grekland till norra Europa och Gotland.

Som en viktig notis kan här framhållas att Strelow (1633) i sin uppräknings av gotlänningarnas tävlingar nämner att gutarna ”alltid övat sig i skytte, i att kasta stora stenar, brottnings, ränna i kapp så väl till lands som till vatten, hästkapplöpningar en socken mot en annan.” (Strelow 1633 s.67) – Strelow nämner alltså inte något bollspel under sin tid (Strelow var född i Visby 1587 och gick i skola där), men däremot det av många gotlänningar välkända ”sockenvåget”.

Strelows ”kasta stora stenar” antager Nils Lithberg utan vidare diskussion som varpkastning (Gotländskt Arkiv 1933 s.?).

Av intresse här finner man hos Linné i hans ”Gotländska resa” följande slutanteckning från När (5 Juli 1741): ”Pärkspelande förnöjde resekamraterna mot aftonen, vilket artiga bollspel bönderna här allmänt roa sig med. De lärde våra detta, som intet sett det förr i Sverige, ehuru allmänt det är i Holland och Gotland. Det fordrar tämlig hastighet och vighet.” (Linné 1975.) – Som bekant blev Linné promoverad till med.dr. vid universitetet i Harderwijk, Holland, och var länge i detta land. – I likhet med R.Dahlgren i (Boken om Gotland, 1945) kan man fråga varifrån pärkspelet kom till Gotland.

4. VARPASPELET • I C.J.BERG MANS BESKRIVNING; arkeologiskt viktig detalj i framhålles

I inledningen till sitt avsnitt om ”Folklekar” citerar nämnde Bergaah Virgilius: ”De öva fäderne-ärvda tävlings-lekar” (ur Eneiden 5:281). Han fortsätter: ”Det gamla Greklands och Roms offentliga festspel och tävlingar äro vitt bekanta. Även hos våra hedniska förfäder firades på särskilt anordnade lek-vallar och skytte-banor ungdomslivliga tävlings-lekar av mångfaldig art, nämligen: båg-skjutning, språng, hopp, svärds- eller handsaxa-lek, spjut- och sten-slungning, brottnings och andra idrotter.” (Bergman 1901.)

Aktuellare är här att återgå till hans beskrivning av varpaspelet (vilket han i likhet med pärkspelet hyllar med en tidstypisk och lätt pekoralistisk liten dikt, som slutar så här: ”Vi kasta bort all verklighet – När som vi kasta varpa”). Bergman är noggrann, och mångordig, varför här endast en del av slutet på varpa-kapitlet citeras: ”Denna enkla, men vackra lek fordrar, såsom nämnt är, god armstyrka, men därjämte ett säkert ögonmått och en genom övning vunnen färdighet att kunna kasta varpan så, att den flyger fram under en jämn horisontell rotation, utan att vingla, och så att samma flatsida alltid är uppåt. Konsten är, att få varpan att slå ned så nära målet som möjligt och att den där blir liggande, utan att rulla vidare. Ty efter det ställe, där varpan stannar, beräknas kastets värde. Varpan nyss antydda roterande rörelse åstadkommes genom ett skickligt handgrepp: handen håller varpan så, att pekfingeret ligger tätt slutet intill varpan tjocksida, under det att tummen och de andra fingrarna kraftigt gripa om dess plana sidor, och vid åstadslungandet är det i sista ögonblicket just pekfingeret, som ger stenen ovannämnda rörelse.

Vid en folkskola i mellersta delen av ön såg författaren av dessa rader, en sommardag 1879, ej blott gossar, utan ock flickor roa sig på lov-stunderna med denna mödosamma lek.” (Bergman 1901 s.178).

(Varpkastande flickor var på 1800-talet och fram till vår tid – andra världskriget ungefär – en sällsynthet. Det är numera förekommande snart sagt överallt i vårt land.)

Bergman har här ovan framhållit en viktig detalj: varpan skall vara avpassad till kastets tekniska utförande. Detta innebär att den oftast, eller alltid, är tillknackad i kanterna för att kunna bringas i rotation, som ovan beskrivits.

Omisskännliga spår av dylik tillknackning av stenvarporna är en ur arkeologisk synpunkt avgörande faktor för identifieringen: utan sådana märken kan man givetvis inte avgöra om en flat, rundad och lagom stor sten verkligen avsetts till eller använts som varpa.

Om detta har Fredrik Nordin skrivit i sina redogörelser för utgrävningarna av gravfältet vid Bläsnungs i Västkinde sn på Gotland. (Se vidare avsnitt 6).

Det finns givetvis en fortsättning på ovan skrivna. Kontakta Kjellåke Nordström så får Ni en fortsättning på "Studier i Stenvarpans historia".

Världens bästa motionsidrott (Särtryck ur Svensk Idrott).

Visst är varpa världens bästa motionsidrott! Det vet var och en som känner till denna idrott och det

bevisas av följande tio punkter:

1. Varpkastning utövas f. n. av folk i åldern 6-87 år och könet spelar ingen roll.
2. Redskapen är de enklaste tänkbara: en sten och två trästickor.
3. Idrottsplatsen är lika enkel: en grön gräsmatta, tjugo meter lång och några meter bred, var som helst i Guds fria natur.
4. Vilken klädsel som helst.
5. Förflyttning 20 meter i taget i lugn takt, hur många gånger som helst. Efter var 20:e meter en smula gymnastik, bestående av armsvängning, rygg-, höft och knäböjning samt tåhävning, allt för att få iväg stenen till målet eller ta upp den från marken.
6. Överansträngning utesluten!
7. Varpkastning bjuder spänning, kräver precision och finurliga beräkningar för att få bort motståndarens sten.
8. Psykisk och fysisk samling.
9. Skapar glädje, kamratskap och laganda samt skänker avkoppling.
10. Varpkastningen är en idrott för alla!

EINAR RÅBERG

VIF Veteraners höstfest 4 september 2011.
Bernt Stenström, Leif Söderdahl och Lasse Olson.

"Lika läge".
Rolf Burgesäter, Gösta Westergren, KG Runander
(Foto från Wisby Bollklubb)

